

АВТ
С12

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

S. Saichenin

САІНЧИН СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 343.985:343.622-058.55

**ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА
МАЛОЛІТНЬОЇ ДИТИНИ: ОРГАНІЗАЦІЯ І ТАКТИКА**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Запоріжжя – 2014

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У ст. 3 Конституції України проголошено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Будь-яка законотворча людина має право думати, що для реалізації цієї конституційної норми держава повинна виробити певний кримінально-правовий механізм, що захищає й охороняє життя й здоров'я людини від зазіхань під страхом суворого покарання.

Водночас, незважаючи на регулярні відомчі та міжвідомчі обговорення, наявність у правоохоронних органах певної інструктивно-методичної літератури й відповідних нормативних документів із цього питання, проблема розкриття та розслідування злочинів залишається актуальною. У теорії також неодноразово порушувалось питання стосовно необхідності вивчення методологічної (гносеологічної) сутності діяльності з розслідування злочинів для її раціоналізації й підвищення ефективності.

Звернутися до теми дослідження спонукав незадовільний сучасний стан розкриття злочинів, у тому числі найбільш небезпечних і резонансних, які посягають на життя та здоров'я людини, а саме розкриття й розслідування умисних вбивств малолітньої дитини. Незважаючи на загальне зниження корисливо-насилницьких злочинів в Україні в 2008–2013 рр. на 12%, кількість злочинів, спрямованих на позбавлення життя людини, залишається стабільним порівняно з минулими роками, а в деяких областях (Київська, Одеська, Миколаївська, Херсонська) за вказаний період продовжує зростати на 8–11%. Крім цього, у вказаних регіонах збільшилась кількість кримінальних справ, порушених за ознаками п. 2 ч. 2 ст. 115 КК України (умисне вбивство малолітньої дитини) – на 12% та ст. 117 КК України (умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини) – на 9%. Із загальної кількості цих злочинів 7% залишилися досі не розкритими.

Теоретичні та практичні проблеми розслідування умисного вбивства малолітньої дитини досліджували такі зарубіжні й українські вчені-правознавці, як: Ю.П. Алєнін, О.Я. Баєв, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, О.Ю. Булукув, О.М. Васильєв, А.Ф. Волобуєв, В.К. Гавло, В.Г. Гончаренко, Г. Гросс, В.А. Журавель, В.П. Колмаков, Н.І. Клименко, В.О. Коновалова, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'яничков, В.О. Образцов, Т.А. Пазинич, О.С. Саїнчин, В.М. Стратонов, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблоков та ін. Праці вказаних авторів є вагомим внеском у науку кримінального процесу та криміналістики, однак проблеми, пов'язані з особливостями організації й тактики розслідування умисного вбивства малолітньої дитини, недостатньо висвітлено.

Складність і багатаспектність зазначеної проблеми потребують подальшої розробки наукових основ діяльності з розслідування цих злочинів відповідно до потреб практики. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю розробки та проведення тактичних операцій, окремих слідчих дій зокрема, спрямованих на вилучення, збирання й дослідження криміналістично значущої інформації, у тому числі для подальшого розвитку й формування нових підходів

до огляду місця події, встановлення особи злочинця, висування та перевірки слідчих версій, використання спеціальних знань і призначення певного виду експертиз.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми Класичного приватного університету “Організаційно-правове, науково-методичне й інформаційне забезпечення досудового слідства та судового провадження” (номер державної реєстрації 0111U008727).

Тема дисертації затверджена вченою радою Класичного приватного університету (протокол № 3 від 27 листопада 2013 р.).

Мета і задачі дослідження. *Мета дослідження* полягає в комплексному аналізі та розробці організаційно-тактичних проблем розслідування умисного вбивства малолітньої дитини, а також науковому обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-тактичного забезпечення діяльності слідчого та експерта (спеціаліста).

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- дослідити зміст криміналістичної характеристики умисного вбивства малолітньої дитини;
- виокремити типову “слідову картину” злочинів, передбачених п. 2 ч. 2 ст. 115 та ст. 117 КК України;
- з'ясувати кореляційні зв'язки особи злочинця та потерпілого;
- проаналізувати типові слідчі версії розслідування;
- узагальнити типові слідчі ситуації та напрями розслідування;
- розробити алгоритми проведення типових тактичних операцій;
- узагальнити криміналістичні проблеми розробки тактичних операцій на різних етапах кримінального провадження;
- уточнити поняття спеціальних знань та особливості участі спеціалістів;
- виділити види та особливості призначення судових експертиз;
- сформулювати криміналістичні проблеми оцінювання висновків експерта та призначення комплексної експертизи.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають у зв'язку з організацією й тактикою досудового розслідування умисного вбивства малолітньої дитини.

Предмет дослідження – організація й тактика досудового розслідування умисного вбивства малолітньої дитини.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є найбільш загальні закони пізнання й розвитку природи та суспільства, сучасна теорія наукового пізнання соціальних і правових явищ. У ході дослідження використано такі методи: *історико-правовий* – для дослідження генези поняття умисного вбивства малолітньої дитини (підрозділ 1.1); *логіко-семантичний та сходження від абстрактного до конкретного* – для аналізу криміналістичної характеристики злочину (підрозділи 1.2–1.4); *порівняльно-правовий* – для порівняння особливостей організації, планування та висування версій з кримінального провадження (підрозділ 2.1); *структурно-функціональний метод аналізу* – для встановлення

особливостей висування типових слідчих версій і напрямів розслідування (підрозділ 2.2); *формально-юридичний (догматичний)* – для дослідження правової природи та організаційно-тактичних особливостей проведення тактичних операцій на різних етапах кримінального провадження (підрозділ 2.3); *системно-структурний* – для виокремлення напрямів використання спеціальних знань, призначення окремих криміналістичних та інших видів експертиз (підрозділи 3.1–3.3); *соціологічні* (анкетування, вивчення кримінальних справ (проваджень)) – для оцінювання особливостей використання інформації криміналістичних обліків і прийомів роботи з криміналістичними версіями та планування невідкладних слідчих дій (підрозділи 2.1–2.4).

Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, галузеве законодавство, підзаконні нормативно-правові акти, міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, постанови Пленуму Верховного Суду України та Вищого Спеціалізованого Суду України, накази Генерального прокурора та Міністра внутрішніх справ України.

Емпіричну базу дослідження становлять результати аналізу 130 кримінальних справ зазначеної категорії злочинів; анкетування слідчих, оперативних співробітників карного розшуку МВС, експертів (спеціалістів) Одеської та Запорізької областей України (350 опитаних); аналізу кримінальних справ за 2008–2013 рр.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена тим, що вперше на монографічному рівні з позиції системно-діяльнісного підходу комплексно досліджено проблему розслідування умисного вбивства малолітньої дитини. У роботі вдосконалено існуючі й сформульовано нові концептуальні положення щодо організації та планування розслідування, розробки типових слідчих версій, напрямів розслідування; встановлено типові слідчі ситуації й алгоритми проведення типових тактичних операцій на різних етапах кримінального провадження; встановлено механізм підготовки, вчинення та приховування вбивства й особливості їхнього розслідування, що належать до загальної теорії криміналістики та їх розділів – криміналістичної тактики й методики.

У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових наукових положень та висновків, зокрема:

уперше:

- досліджено зміст криміналістичної характеристики умисного вбивства малолітньої дитини, а саме характеристик таких складових: вихідної криміналістично значущої інформації, включаючи місце та обставини виявлення трупа; відомостей про обставини вчинення злочину; обставин, що характеризують особу обвинуваченого й мотиви скоєння злочину; обставин, що характеризують жертву злочину; причин та умов вчинення злочину;

- запропоновано авторське визначення комплексної експертизи як дослідження, що проводять на підставі постанови або ухвали органів дізнання, прокурора, слідчого й суду в установленому кримінально-процесуальним

законом порядку, в процесі якого експерти вирішують питання спільно на основі сукупності знань різних спеціальностей;

– узагальнено типову “слідову картину” злочинів, передбачених п. 2 ч. 2 ст. 115 та ст. 117 КК України, яка полягає в збиранні “за гарячими слідами” даних, що характеризують час, місце, спосіб та обстановку вчинення злочинів і встановлено, що виявлення й дослідження подібної інформації, особливо на початковому етапі розслідування, зазвичай дає змогу зібрати суттєві відомості про подію злочину;

– запропоновано виділити типи “дітовбивць” залежно від кореляційного зв’язку з потерпілою особою: асоціальний (маргінальний, люмпенізований), легковажно-комфортний та послідовно-злісний, при цьому основна мета такої типології полягає в тому, щоб описати й пояснити характерні ознаки для того чи іншого типу особи злочинця, способу вбивства, мотиваційної причини скоєння злочину;

удосконалено:

– наукове обґрунтування організаційно-тактичних проблем кримінального провадження умисного вбивства малолітньої дитини як методичних моделей розумової та практичної діяльності слідчого, що спрямовані на оптимізацію розслідування цього злочину з урахуванням найбільш імовірних версій і слідчих ситуацій;

– рекомендації щодо організації та планування розслідування з урахуванням завдань, які постають перед слідчим; розробки типових слідчих версій; положення щодо особливостей визначення типових слідчих ситуацій і напрямів розслідування; алгоритмів проведення типових тактичних операцій; ефективності проведення окремих слідчих дій;

– зміст поняття “тактична операція” як системи слідчих, організаційних і оперативно-розшукових дій, спрямована на вирішення відповідних слідчих завдань, та зміст поняття “тактична комбінація” як певного поєднання тактичних прийомів, що має на меті вирішення конкретного завдання при підготовці та під час слідчої дії;

набули подальшого розвитку:

– методи вдосконалення організаційно-тактичної діяльності з огляду на місце події з метою отримання інформації стосовно особи, яка вчинила злочин, і її причетності до події та своєчасного залучення науково-технічних досягнень (засобів і приладів виявлення слідів, їхньої фіксації та дослідження), що призначені чи можуть бути пристосовані до потреб слідчої практики;

– організаційні заходи використання спеціальних знань під час досудового провадження умисного вбивства малолітньої дитини й визначення поняття спеціальних знань та особливості участі спеціалістів; види й особливості призначення судових експертиз; криміналістичні проблеми оцінювання висновків експерта та призначення комплексної експертизи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, викладені в дисертаційній роботі, можуть бути реалізовані у:

– *правотворчій діяльності* – для розробки відомих нормативних актів щодо організації розслідування злочинів зазначеної категорії, планування, висування версій, проведення тактичних операцій, затримання злочинців та призначення експертиз (акт впровадження прокуратури Одеської області від 08.11.2013 р.);

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення правоохоронної практики та забезпечення поліпшення ефективності огляду місця події й використання інформації про особу злочинця, під час розробки та вдосконалення криміналістичних обліків малолітніх дітей, які раніше затримувалися правоохоронними органами й притягувалися до відповідальності, а також раніше засуджені за насильницькі злочини (акт впровадження Апеляційного суду Одеської області від 26.11.2013 р.);

– *навчальному процесі* – при підготовці навчально-методичних матеріалів з дисциплін “Криміналістика” та “Судова експертиза”;

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого опрацювання проблеми криміналістичного вчення проблем розслідування умисних вбивств малолітньої дитини.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки й рекомендації дисертаційної роботи доповідались та обговорювались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглому столі: “Проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства України” (м. Харків, 2011 р.); “Людина і закон: публічно-правовий вимір” (м. Миколаїв, 2011 р.); “Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики” (м. Одеса, 2011 р.); “Право та держава в дослідженнях молодих науковців” (м. Одеса, 2012 р.); “Сучасні проблеми криміналістики” (м. Одеса, 2013 р.); “Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики” (м. Одеса, 2013 р.); “Кримінальний процесуальний кодекс України: перші проблеми та здобутки” (м. Запоріжжя, 2013 р.); “Духовні засади сучасного правогенезу” (м. Миколаїв, 2013 р.); “Актуальні проблеми публічного та приватного права” (м. Запоріжжя, 2013 р.).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 18 публікаціях, з яких 8 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в зарубіжному науковому фаховому виданні, 9 – матеріали конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (275 найменувань) та 17 додатків. Загальний обсяг роботи становить 235 сторінок, з них основний текст – 178 сторінок, список використаних джерел – 25 сторінок, додатки – 32 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; викладено наукову новизну й практичне значення оде-

ржаних результатів; подано відомості про публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 “Криміналістична характеристика умисного вбивства малолітньої дитини” складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *“Поняття та структура криміналістичної характеристики”* розглянуто особливості криміналістичної характеристики умисного вбивства малолітньої дитини та визначено, що вказану криміналістичну характеристику можна розглядати як інформаційну модель злочинів, з урахуванням особливостей якої мають формуватися положення щодо їх розслідування. Зміст криміналістичної характеристики розслідування умисного вбивства малолітньої дитини утворюють описи окремих найбільш важливих елементів механізму вчинення злочинів, а саме особи злочинця, потерпілого, способів вчинення злочинів і їх слідів. Визначено поняття та структуру криміналістичної характеристики умисного вбивства малолітньої дитини й умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Установлено, що практичне значення криміналістичної характеристики полягає, по-перше, у тому, що вона дає слідчому змогу використати знання про типові риси вказаних видів злочинів загалом, а також про його окремі ознаки, елементи й характер зв'язків між ними; по-друге, створює можливість на початку розслідування, який характеризується дефіцитом інформації, використовувати її дані для побудови загальних та окремих версій, допомагає визначити правильний напрям розслідування; по-третє, відкриває можливість встановлення та використання кореляційних залежностей і зв'язків між ними для пошуку й прогнозування місця знаходження джерел інформації та їхнього змісту, а надалі й для виявлення невідомих обставин злочину, що розслідується.

У підрозділі 1.2 *“Місце, час, обстановка, спосіб вчинення та типова “слідова картина” злочину”* акцентовано на тому, що вказаним злочинам притаманна типова обстановка вчинення злочину, з характерними слідами й знаряддями. Обстановку, час і місце вчинення злочину досліджено в напрямках аналізу просторово-матеріальних особливостей місця підготовки, вчинення й приховування злочину; характеристики часу їхнього вчинення; погодних та інших природно-кліматичних умов; соціально-побутових і психологічних відносин між учасниками події; поведінки потерпілих та свідків безпосередньо під час вчинення злочину. Встановлено, що найпоширенішими способами приховування вбивства новонародженої дитини є: викидання тіла дитини у вигрібні ями, туалети, контейнери для сміття; закопування на подвір'ї; спалення тощо. Констатовано, що місце виявлення трупа та місце вчинення вбивства у багатьох випадках не збігається.

З'ясовано, що переважно вказані злочини вчинюються в період з 18 до 22 години, при цьому час вчинення вбивства, вихідні та святкові дні, погодні умови кореляційно незалежні.

У ході дослідження встановлено, що в більшості випадків місцем вчинення таких злочинів є місця проживання дитини, проведення нею вільного часу та відпочинку (квартира, будинок, люки теплотрас, горища, підвали будинків,

покинуті будівлі, приміщення біля вокзалів тощо). Знаряддям вбивств переважно є предмети, які знайдені на місці вчинення злочину (каміння, залізна арматура, палки), які належали потерпілому або злочинцю (ремені, шарфи, частини тканини, мотузки тощо), рідше холодна зброя. Установлено, що найбільш поширеними способами вбивств малолітньої дитини в проаналізованих кримінальних справах були: удушення (65%); отруєння (20%); побиття (15%). Вказані злочини вчинюються також шляхом: нанесення колото-різаних поранень; скидання з висоти; залишення в небезпечних умовах; утоплення тощо. Кожна з названих груп способів вбивства залишає характерні саме для неї сліди.

Окрему увагу приділено дослідженню способів приховування вбивств (зокрема інсценування злочину з метою створення враження про вчинення вбивства іншою особою або взагалі некримінальний характер настання смерті). Визначено типові ознаки інсценування умисного вбивства малолітньої дитини.

У підрозділі 1.3 *“Криміналістична характеристика потерпілого та особи злочинця”* зазначено зв'язок між особою, яка вчинила злочин, та потерпілою дитиною. Розглянуто особу злочинця як один з основних елементів криміналістичної характеристики злочинів. Акцентовано, що приблизно в 90% випадків вбивства малолітньої дитини вчинюють жінки (переважно молодого віку, незаміжні, а також жінки, які зловживають алкоголем, є наркотично залежними, займаються бродяжництвом). Установлено, що ці злочини вчинюють також заміжні жінки, які мають дітей, водночас є недостатньо забезпеченими матеріально або ж мають складні стосунки із членами сім'ї тощо.

Проаналізовано особу потерпілого як одного з основних джерел отримання істотної для встановлення істини інформації на початковому етапі розслідування. Акцентовано, що обсяг інформації (відомостей) про жертву злочину (особистісні особливості, відносини з іншими особами тощо) багато в чому визначає повне, всебічне та швидке його розслідування. Зокрема, встановлено, що близько 86% потерпілих від вказаних злочинів становили хлопчики (переважно з 13 до 17 років), і лише 14% дівчата. При цьому 29% малолітніх хлопців перебували на обліку в органах міліції як такі, які збігали з дому, скоювали дрібні правопорушення, вживали наркотичні засоби та спиртні напої, 96% потерпілих були з неповнолітніх сімей або сиротами.

Встановлено детермінацію особи злочинця за вбивствами матір'ю новонародженої дитини. У результаті аналізу кримінальних справ зазначеної категорії встановлено факти вчинення цього виду злочинів у групі. Фактично 100% цих злочинів, які були вчинені в групі, вчинилися винятково, крім матері, близькими її родичами: чоловіками, тітками, бабусями та дідусями.

Розділ 2 “Організаційно-тактичні особливості досудового провадження умисного вбивства малолітньої дитини” складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *“Організація та планування розслідування. Типові сліди версії”* проаналізовано погляди окремих науковців щодо організації та планування розслідування, підтримано точку зору тих науковців (Р.С. Белкін, В.О. Коновалова, В.Г. Лукашевич, Г.М. Мудьогін), які пропонують розглядати управління як таке, що здійснюється відповідно до кримінально-процесуального

закону й полягає в систематичному впливі слідчого, начальника слідчого відділу, процесуального керівника (прокурора) на систему розслідування, в результаті якого приймається рішення (як процесуального, так і не процесуального характеру) щодо підтримання структури в організованому стані. Організаційно-управлінський аспект розслідування виражається в такому: 1) процесуальному керівництві; 2) координації; 3) взаємодії; 4) контролю; 5) обліку всіх дій у розслідуванні. Все це забезпечує здійснення слідчих та інших дій відповідно до кримінально-процесуального закону й науково-практичних рекомендацій. В організації розслідування обов'язково дотримання інших принципів: відповідності прав, повноважень і обов'язків суб'єктів розслідування; централізації розслідування та керівної ролі слідчого; відповідності професійного рівня слідчого й складності проведеного ним кримінального розслідування; інформаційного забезпечення слідчого; оптимального робочого навантаження слідчого.

Потребам слідчої й судової практики властиві організаційний та плановий початок. Зміст планування розглянуто ширше як організаційну та творчу сторони роботи слідчого, його процесуального керівника від початку розслідування до його закінчення. Слід погодитись з думкою науковців (В.П. Бахіна, А.Ф. Волобуєва, В.А. Журавля), що планування передбачає: а) побудову версій; б) визначення всіх версій обставин і питань, що впливають з аналізу й підлягають з'ясуванню; в) визначення слідчих дій, оперативно-розшукових та інших перевірочних заходів, необхідних для дослідження висунутих версій, з'ясування яких впливають із цих питань; г) встановлення предмета доказування у справі та вирішення інших завдань розслідування; д) визначення конкретних виконавців намічених заходів, термінів і черговості їх виконання. Зазначено, що планування розслідування спирається на керівні положення та принципи: індивідуальність, динамічність, реальність, конкретність і ситуаційність.

У підрозділі 2.2 *“Типові слідчі ситуації та напрями розслідування”* акцентовано увагу на відсутності єдиної думки науковців щодо поняття “слідча ситуація” та “напрями розслідування”. Виокремлено такі можливі слідчі ситуації: 1) до чергової частини МВС надійшло повідомлення чи заява про: а) припинення вагітності жінки чи зникнення новонародженої дитини; б) смерть дитини від її матері, або остання з'явилась з повинною про дітовбивство; в) звернення по медичну допомогу жінки з вираженими ознаками недавніх пологів поза медичним закладом; г) зникнення малолітньої дитини, яка пішла з дому (на прогулянку, до магазину, на навчання тощо) та не повернулась (від батьків, близьких родичів, опікунів); д) те, що при ліквідації пожежі, розбору завалу, огляду водоюму знайдено тіло малолітньої дитини тощо; 2) знайдено труп новонародженого, особа якого та причина смерті не встановлені, особа злочинця не встановлені; 3) у місцях громадського скупчення (парк, сквер, вулиця, подвір'я багатоповерхових будинків, вигрібна яма, лісосмуга, теплотраса, сховище чи підвал багатоповерхового будинку, будинок, квартири) знайдено тіло малолітньої дитини з ознаками (без видимих ознак) насильницької смерті.

Напрямами розслідування щодо встановлення особи злочинця визначено такі: 1) вбивство вчинено особою (особами) з числа знайомих вбитого (особливо тих, що з'явилися незадовго до вбивства); 2) вбивство вчинено особою (особами), як не знайомою, так і знайомою з неповнолітнім, що скористався його довірливістю, що прискорило вчинення стосовно неповнолітнього згвалтування або інших протиправних дій, що передували вбивству; 3) вбивство вчинено особою (особами) з числа знайомих однолітків убитого з особистих неприязних стосунків; 4) вбивство вчинено особою (особами) з числа однолітків вбитого (або дорослих осіб) у зв'язку з їх незаконною діяльністю, свідком якої він став; 5) вбивство вчинено невідомою особою в стані необхідної оборони; 6) вбивство вчинено невідомою особою з мотивів помсти, у зв'язку з вчиненням самим неповнолітнім незаконних дій як щодо самої особи, так і щодо близьких їй людей (наприклад, згвалтування його доньки); 7) вбивство вчинено батьками або усиновлювачами, опікунами (одним з них) з причин особистого (корисливого) характеру або в результаті наявних тривалих (або гострих) конфліктних ситуацій з вбитим; 8) вбивство вчинено будь-ким з персоналу освітньої або соціальної установи, в якій він навчався або проживав (дитячий будинок, інтернат тощо); 9) вбивство вчинено у зв'язку з участю неповнолітнього в релігійних сектах, націоналістичних об'єднаннях та інших подібних формуваннях.

У підрозділі 2.3 *“Алгоритми проведення типових тактичних операцій”* акцентовано на значенні загальнотеоретичних підходів до розробки поняття тактичної операції та визначено пріоритети в забезпеченні комплексного підходу до вироблення алгоритму проведення тактичних операцій з погляду визнання його як оптимального взаєморозташування й взаємозв'язку елементів певного комплексу (операцій), провадження яких зумовлено єдиною метою та здійснюється за певних умов місця й часу. Тактичні засади операцій передбачають: а) вибірковість; б) варіантність; в) ситуаційну залежність; г) доцільність у застосуванні певних засобів та їх спрямованість на вирішення локальних (проміжних) завдань розслідування.

Наголошено на доцільності подальшої розробки криміналістичних понять окремих проблемних алгоритмів тактичних операцій та запропоновано відносити до них такі: 1) огляд місця події; 2) допит свідків і потерпілих; 3) допит підозрюваної особи в умовах конфліктної та безконфліктної ситуації й допит двох чи більше осіб, які вже раніше були допитані; 4) пред'явлення особи та трупа для впізнання; 5) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 6) обшук; 7) освідування особи, огляд, огляд трупа, огляд трупа, пов'язаний з експертизою; 8) слідчий експеримент; 9) встановлення та затримання підозрюваної особи. Зазначений підхід зумовив подальшу необхідність дослідження поняття тактичних операцій як системи організаційних слідчих та оперативно-розшукових заходів, розробки перспективних алгоритмів типових ситуацій, що прогнозуються на певних етапах розслідування, і програми їх вирішення.

У підрозділі 2.4 *“Криміналістичні проблеми розробки тактичних операцій на різних етапах кримінального провадження”* наголошено на важливості

подальшого дослідження проблем розробки таких операцій для їх ефективного провадження та практики застосування. На підставі аналізу праць провідних науковців, серед яких А.В. Іщенко, В.О. Коновалова, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, В.М. Стратонов, В.М. Шевчук, з'ясовано, що тактична операція являє собою окремий випадок цілеспрямованої діяльності й робота слідчого в процесі цієї діяльності (розробка та здійснення тактичної операції) ґрунтується на положеннях логіки, психології, ґносеології, науки управління й організації праці.

З'ясовано, що окремі науковці (В.А. Грінкін, І.М. Комаров, А.С. Фоміна) відносять до предмета слідчої тактики “тактику пред’явлення обвинувачення”, “тактику закінчення попереднього слідства”, “тактику закінчення слідства”, “тактику складання обвинувального висновку”. Підтримано думку науковців (Р.С. Белкін, О.М. Васильєв, В.Ю. Шепітько), що із цим твердженням можна погодитись частково, оскільки встановлено, що підстави та порядок притягнення обвинуваченого, як і зміст обвинувального висновку, чітко визначено кримінально-процесуальним законом, і якщо слідчий “з тактичних міркувань” не виконує припису закону, то це вже не слідча тактика, а порушення законності.

Крім цього, підтримано думку В.О. Коновалової, що при розслідуванні вбивств вважається за доцільне впровадження таких тактичних операцій, як: “Особа вбивці”, “Свідоцька база”, “Виявлення доказів готування інсценування”, “Встановлення способу вчинення і приховування злочину” тощо. У свою чергу, підтримано позицію Е.Ю. Березуцького, І.В. Борисенко, Ю.В. Булулукова та В.Н. Ісаєнко щодо необхідності в певних випадках застосування інших типових тактичних операцій, таких як “Негласні слідчі (розшукові) дії”.

Акцентовано на важливому значенні класифікації тактичних операцій при розкритті поняття слідчої ситуації. Підтверджено, що тактична операція й тактична комбінація є ефективними засобами досягнення результатів однієї або декількох слідчих дій, засобом тактичного впливу на слідчу ситуацію. Зроблено висновок, що тактична комбінація – це певне поєднання тактичних прийомів, що має на меті вирішення конкретного завдання при підготовці та в ході слідчої дії, а тактична операція – це система слідчих, організаційних і оперативно-розшукових дій, спрямована на вирішення певної слідчої задачі.

Розділ 3 “Використання спеціальних знань під час досудового провадження умисного вбивства малолітньої дитини” складається із трьох підрозділів і присвячений дослідженню проблем участі спеціалістів різних категорій на певних етапах кримінального провадження, видам та особливостям оцінювання висновків експерта при проведенні комплексних експертиз.

У підрозділі 3.1 “*Поняття спеціальних знань та особливості участі спеціалістів*” досліджено історію й правові підстави використання спеціальних знань, а також особливості проведення різних видів експертиз. У ст. 71 КПК України 2012 р. вперше визначено поняття спеціаліста й коло його прав та обов’язків. Підтримано думку про необхідність розмежування на рівні кримінально-процесуального законодавства осіб, які володіють спеціальними знаннями, та експертів за характером використання їх знань. Запропоновано

експертом вважати особу, яка відповідно до своїх спеціальних знань і процесуального положення зобов'язана дати висновок за призначуваною експертизою та попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок експерта, висновки якого використовують як джерело доказів. Відповідно, спеціаліст несе відповідальність лише як свідок за дачу суду неправдивих висновків, а також за розголошення відомостей, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій.

Указано, що до осіб, які володіють спеціальними знаннями, можуть бути віднесені суб'єкти, які володіють спеціальними знаннями не тільки в галузі юриспруденції, а й у галузі інших напрямів життєдіяльності людини. Такі знання можуть мати педагоги (допит неповнолітнього), перекладачі іноземних мов та мов міміки і жестів тощо.

У підрозділі 3.2 *“Види та особливості призначення судових експертиз”* проаналізовано нормативне й доктринальне визначення поняття “експерт” та “експертна діяльність” як родового явища щодо виділення окремих видів судових експертиз і можливих питань, які вони вирішують.

Набули подальшого обґрунтування пропозиції про необхідність визначення поняття предмета та обсягу експертизи, а саме: 1) предмет експертизи визначається питаннями, поставленими слідчим або судом (предметом кожного виду судової експертизи є факти, які можна установити за допомогою спеціальних знань у конкретній галузі науки, техніки); 2) об'єкти експертизи – матеріальні носії доказової інформації, зібрані й надані експертів слідчим або судом та одержання доказів, що є джерелом (висновок експерта), у результаті використання спеціальних знань. Аналіз кримінальних проваджень за вказаними злочинами та узагальнення судової практики дали змогу уточнити визначення спеціальних знань, а також розкрити особливості призначення окремих видів експертиз: 1) судово-медичної, спрямованої на встановлення причини смерті та характеру й механізму тілесних ушкоджень; 2) судово-психіатричних (осудність чи неосудність); 3) криміналістичних, спрямованих на дослідження речових доказів (трасологічної, балістичної, експертизи матеріалів і речовин, портретної, вибухо-технічної, хімічної, біологічної та деяких інших).

Окремо досліджено проблеми проведення медичної експертизи, основним методом якої є ДНК-аналіз крові порівнюваних осіб. У криміналістичній літературі (В.П. Бахін, Н.І. Клименко, М.Г. Щербаковський) найменування цієї експертизи ще не усталилося, і вона розглядається як вид судово-медичної експертизи яка називається судово-генетичною, геномною та в деяких випадках молекулярно-генетичною та генотипоскопічною. Теоретична база для встановлення спорідненості досить добре розроблена в генетиці. Такі дослідження давно використовують у практиці ДНК-ідентифікації в експертизі спірного батьківства (материнства), для ідентифікації жертв катастроф, непізнаних трупів, а також з різних інших приводів встановлення спорідненості. При розслідуванні кримінальних справ вбивства та загибелі дитини доцільно призначати вказаний вид експертиз.

У підрозділі 3.3 “Криміналістичні проблеми оцінювання висновків експерта та призначення комплексної експертизи” узагальнено основні підходи щодо визначення суті, поняття, критеріїв та ефективності висновків комплексної експертизи.

Установлено, що чинний КПК, як і попереднє кримінально-процесуальне законодавство, про комплексні експертизи нічого не зазначає. Обґрунтовано, що вартим запозичення є досвід Російської Федерації в частині правової регламентації призначення комплексної судової експертизи, в якій беруть участь експерти різних спеціальностей. Установлено схожі положення щодо правової регламентації комплексної судової експертизи в ст. 236 КПК Білорусії. Водночас у п. 6 ст. 244 КПК України зазначено, що в разі необхідності в справі може бути призначено декількох експертів, які дають загальний висновок. Крім цього, більш конкретно призначення та проведення комплексної судової експертизи закріплено в п. 1.2.12. Інструкції про призначення та проведення судових експертів¹, де зазначено, що експертиза, для вирішення питань якої необхідні знання з різних галузей знань або різних напрямів у межах однієї галузі знань, є комплексною. Крім цього, необхідно посилались на Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень² і Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень.

Вказівка на проведення й призначення комплексної судової експертизи частково випливає з змісту ст. 23 Закону України “Про судову експертизу”, яка передбачає залучення фахівців іноземних держав для спільного проведення судових експертиз. Тлумачення цієї норми дає змогу зробити висновок, що в разі необхідності іноземці можуть включатися до складу комісії експертів і в разі розбіжностей між їх позицією й позицією експертів-громадян України іноземці мають право надати окремий висновок.

Констатовано, що в чинному КПК України відсутнє чітке правове регулювання призначення та проведення комплексної судової експертизи, що базується в основному на загальних підставах призначення й проведення судової експертизи. Запропоновано власне визначення поняття комплексної експертизи як дослідження, що проводиться на підставі постанови або ухвали органів дізнання, прокурора, слідчого й суду у встановленому кримінальним процесуальним законом порядку, під час якого експерти вирішують питання спільно на основі сукупності знань різних спеціальностей.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретично узагальнення й нове вирішення теоретичних і практичних проблем, що стосуються дослідження теоретично-правових засад функціонування системи досудового провадження злочинів,

¹ Наказ Міністерства юстиції України № 53/5 від 8 жовтня 1998 р., із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства юстиції № 144/5 від 30 грудня 2004 р., № 59/5 від 10 червня 2005 р.

² Наказ № 1950/5 Міністерства юстиції України від 26.12.2012 р.

пов'язаних з умисним вбивством малолітньої дитини. Отримані результати дають змогу зробити такі висновки.

1. Уточнено зміст криміналістичної характеристики умисного вбивства малолітньої дитини, що полягає в характеристиці, по-перше, вихідної криміналістично значущої інформації, включаючи місце й обставини виявлення трупа; по-друге, відомостей про обставини вчинення злочину (обстановка вчинення злочину, спосіб, факти кримінального характеру, пов'язані зі злочинном); по-третє, обставини, що характеризують особу обвинуваченого та мотиви вчинення злочину; по-четверте, обставин, що характеризують жертву злочину (новонародженість, живонародження, життєздатність); по-п'яте, причин та умов, що сприяють вчиненню злочину.

2. Вказано поняття та елементи криміналістичної характеристики вбивства малолітньої дитини як системи відомостей про елементи, що набуває специфіки залежно від виділених автором класифікаційних груп і дає змогу створити їх інформаційну модель, зокрема: місце, час та обстановка вчинення злочину; спосіб вчинення злочину і його типова "слідова картина"; криміналістична характеристика особи злочинця та потерпілого і їх кореляційні зв'язки.

3. Запропоновано виділити три типи злочинців і можливі їх кореляційні зв'язки щодо потерпілої особи:

1) асоціальний (маргінальний, люмпенізований) тип, до якого віднесено злочинця, який веде антисоціальний спосіб життя, не має постійного місця проживання, займається бродяжництвом, зловживає спиртними напоями, не любить дітей та не займається їх вихованням, байдужого до оточення, думка якого його не цікавить. На тлі цього в злочинця виникає тривога за своє існування, яка призводить до вбивства своєї дитини;

2) легковажно-комфортний тип, що відрізняється зовнішнім достатком, не передбачаючи вчинення злочину. До такого типу належать малолітні чи дуже молоді жінки та чоловіки, які перебувають під опікою й навіть тиском батьків. Коли вказані типи виходять з-під їх опіки, поїхали на роботу чи навчання, вони починають жити іншим життям. З одного боку, частіше навідують сім'ю, зовні продовжують виховання, а з іншого – вступають у необдумані відносини із малознайомими, жінками чи чоловіками, не замислюючись про наслідки. Молоді люди, відчуваючи вагітність, починають панікувати, не можуть реально оцінити ситуацію й знайти вихід із неї;

3) послідовно-злісний тип, до якого належать жінки, які вже мають дітей, одружені, чи мають співмешканця, а також одружені чоловіки. Вагітність чи присутність дитини для них не є чимось неочікуваним. Вони відрізняються інертністю, відсутністю відчуття жалю, низьким освітнім і культурним рівнем. Не витрачають часу на відвідування медичних закладів з метою профілактики хвороби дитини, а також не вживають заходів для запобігання вагітності. У зв'язку з впливом зовнішніх факторів (матеріальні труднощі, проблеми із житлом тощо), вони знаходять вихід у вбивстві своєї дитини. Відрізняються брехнею,

замкнутістю, проявами агресії, побоюванням втратити сексуального партнера. До своїх власних батьків байдужі, піклуються лише про власний достаток.

4. Узагальнено організацію та планування розслідування, стан розробки типових слідчих версій у типових слідчих ситуаціях і напрями розслідування. Встановлено, що одним з вузлових моментів планування розслідування є побудова версій, що становить основу процесу доказування й логічний центр планування. За своєю логічною природою версія розслідування є, по суті, різновидом гіпотези – важливого наукового методу пізнання істини. При розслідуванні справи, на відміну від наукового дослідження, перевірка висунутих припущень проводиться в особливих умовах і передбачених законом формах, що обмежує кількість проведених дослідів. Слідчий на початку розслідування не завжди має достатньо інформації для побудови версії. Знання слідчим методики розслідування окремих категорій злочинів і типових способів вчинення та приховування злочину в справах аналогічної категорії дасть йому змогу на основі невеликої кількості фактичних даних висунути версію за аналогією. Висунувши на основі фактичних даних конкретні версії, слідчий формулює конкретні питання, які підлягають встановленню. Тут же вказуються слідчі дії та оперативно-розшукові заходи, за допомогою яких будуть встановлені ці намічені питання. Практичними підставами для висунення версій за кримінальним провадженням про вбивства є найчастіше віктимологічні дані про жертву вбивств і дані, отримані в ході первинних слідчих дій: огляду місця події та трупа, судово-медичної експертизи, допитів свідків.

5. Удосконалено методику застосування аналітичних методів встановлення особи злочинця в справах про умисне вбивство малолітньої дитини, до яких віднесено: аналіз первинної інформації про вбивство малолітньої дитини й можливості використання її як доказів; віктимологічний аналіз; об'єктно-предметний аналіз; інтегративний метод.

6. Розроблено алгоритм проведення типових тактичних операцій і на цій основі запропоновано їх структуру. У структурі діяльності з реалізації тактичної операції виділено три етапи: 1) початковий; 2) проміжний; 3) заключний. Кожному етапу відповідають свої завдання, шляхи, засоби й методи їх вирішення. Робоча частина початкового й проміжного етапів тактичної операції реалізується в режимі провадження одна за одною дій, які вишиковуються в своєрідний ланцюжок, або в режимі одночасного розгортання серії дій (однотипних або різнотипних), що йдуть паралельно одна одній. При визначенні напрямку, характеру й змісту роботи на кожному етапі необхідно враховувати особливості ситуації, що склалася, мету операції, реальні можливості її учасників. Особливу значущість має процесуальне та криміналістичне обґрунтування того, що і яким чином має бути вчинено на початковому етапі тактичної операції, воно закладає основу успіху всієї операції. Пріоритет повинні мати ті завдання й дії, які є невідкладними, відіграють ключову, визначальну роль, створюють базу для успішного вирішення інших завдань. Слідчі дії, реалізовані на початковій стадії тактичної операції, можуть виходити із завдання створення інформаційного фонду, необхідного для досягнення поставленої мети.

У ряді випадків, коли особистість злочинця невідома, перш ніж приступити до дій з його викриття, слід виконати комплекс дій щодо його виявлення на основі пошуку й дослідження слідів на місці події, виявлення та допиту очевидців вчиненого й вжиття інших заходів.

7. Запропоновано авторське визначення комплексної експертизи як дослідження, що проводиться на підставі постанови або ухвали органів дізнання, прокурора, слідчого й суду в установленому кримінальним процесуальним законом порядку, в процесі якого експерти вирішують питання спільно на основі сукупності знань різних спеціальностей. Висновок експерта як з логічної, так і процесуальної сторони має досить істотне значення для оцінювання прокурором, слідчим або судом, тому структура висновку експерта повинна бути закріплена в КПК України.

8. Обґрунтовано необхідність повернення до видової класифікації судових експертиз. Це пояснюється тим, що експертиза обумовлюється її значеннєвим змістом, метою й завданнями, які вона вирішує на підставі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи.

9. Запропоновано виділити такі етапи проведення тактичної операції, що будуть сприяти швидкому та повному розкриттю умисного вбивства малолітньої дитини: “Атрибуція трупа”, “Взаємозв'язок жертви зі злочинцем та її пізнання при розслідуванні злочину”, “Викриття неправдивого алібі”, “Виявлення доказів готування інсценування”, “Встановлення місця вчинення вбивства і розчленування трупа”, “Встановлення особи жертви”, “Встановлення особи невідомого трупа”, “Збирання відомостей на місці виявлення трупа”, “Збирання і фіксація криміналістично значущої інформації про події, що мали місце”, “Негласні слідчі (розшукові) дії”, “Нейтралізація негативного впливу сторонніх осіб на хід розслідування”, “Особа вбивці”, “Перевірка алібі підозрюваного”, “Пошук відсутніх частин трупа”, “Розшук зниклої особи”, “Свідоцька база”, “Склад і рольові функції злочинної групи”, “Спонування до дачі правдивих показань” тощо.

10. Узагальнено найбільш ефективні форми використання допомоги фахівців (криміналістів, судових медиків, психологів, психіатрів) під час вирішення завдань досудового провадження у справах про умисне вбивство малолітньої дитини. Зокрема, серед найпоширеніших та найефективніших форм такої допомоги є консультації фахівців.

11. З'ясовано ефективне застосування спеціальних знань у формі експертизи, а саме отримання фактичних даних на основі наукового тлумачення результатів дослідження. Крім того, звернуто увагу на те, що слідчі мають активніше застосовувати таку форму використання спеціальних пізнань, як консультації фахівців. У результаті консультацій спеціаліста можливо отримати довідкові відомості, які стосуються певного виду експертизи: сучасні можливості експертного дослідження, правильне формулювання питань, перелік об'єктів, що необхідно надати експертіві, тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Саїнчин С.О. Особливості огляду місця події при виявленні трупа новонародженої дитини / С.О. Саїнчин // Актуальні проблеми політики. – 2012. – № 45. – С. 276–279.
2. Саїнчин С.О. Визначальні елементи криміналістичної характеристики особи злочинця, який скоїв дітовбивство / С.О. Саїнчин // Актуальні проблеми політики. – 2012. – № 46. – С. 377–381.
3. Саїнчин С.О. Криміналістична класифікація способу вчинення дітовбивства / С.О. Саїнчин // Правова держава. – 2012. – № 15. – С. 235–239.
4. Саїнчин С.О. Призначення комплексної експертизи при розслідуванні дітовбивства / С.О. Саїнчин // Держава та регіони. Серія: Право. – 2013. – № 2. – С. 163–167.
5. Саїнчин С.О. До розробки окремої криміналістичної методики розслідування дітовбивств / С.О. Саїнчин // Право та державне управління. – 2013. – № 3. – С. 77–81.
6. Саїнчин С.О. Деякі слідчі ситуації та алгоритм дій при розслідуванні дітовбивств / С.О. Саїнчин // Вісник Запорізького національного університету. – 2013. – С. 246–251.
7. Саїнчин С.О. Теоретичні проблеми та практичний стан розслідування умисних вбивств матір'ю своєї новонародженої дитини / С.О. Саїнчин // Вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – С. 38–41.
8. Саїнчин С.О. Теорія та практика розслідування вбивства малолітньої дитини / С.О. Саїнчин // Вісник Херсонського національного університету. Серія право. – 2013. – С. 146–149.

Стаття в зарубіжному науковому фаховому виданні

9. Саїнчин С.А. Особенности расследования детоубийств / С.А. Саинчин // Закон и жизнь : международный научно-практический журнал. – Кишинев, 2013. – октябрь. – С. 181–184.

Матеріали науково-практичних конференцій

10. Саїнчин С.О. Теоретичні операції при розслідуванні дітовбивств / С.О. Саїнчин // Людина і закон: публічно-правовий вимір: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “VII Прибузькі юридичні читання, 25–26 листопада 2011 р., м. Миколаїв. – Миколаїв: Миколаївський комплекс Національного університету “Одеська юридична академія”, 2011. – С. 199–201.
11. Саїнчин С.О. Огляд місця події при виявленні трупа новонародженої дитини / С.О. Саїнчин // Проблеми реформування кримінально-процесуального та кримінального законодавства України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 14 жовтня 2011 р., м. Харків. – Харків: Кримінологічна асоціація України, 2011. – С. 210–212.

12. Саінчин С.О. Особливості визначення слідчих ситуацій та дій слідчого при розслідуванні дітовбивств / С.О. Саінчин // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матеріали III-ї Міжнародної науково-практичної конференції, 28 жовтня 2011 р., м. Одеса. – Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2011. – С. 315–318.

13. Саінчин С.О. Криміналістичні особливості визначення злочинців, які скоюють дітовбивства / С.О. Саінчин // Право і держава в дослідженнях молодих науковців: матеріали V-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців, 23 березня 2012 р., м. Одеса. – Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2012. – С. 283–287.

14. Саінчин С.О. Кримінально-правовий генезис відповідальності за дітовбивства по матеріалах дослідження професора Колмакова В.П. 1959 року / С.О. Саінчин // Сучасні проблеми криміналістики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора В.П. Колмакова, 27–28 вересня 2013 р., м. Одеса. – Одеса: Національний університет “Одеська юридична академія”, 2013. – С. 280–283.

15. Саінчин С.О. Деякі способи вчинення дітовбивства / С.О. Саінчин // Актуальні проблеми публічного та приватного права: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 25 жовтня 2013 р., м. Запоріжжя. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2013. – С. 283–284.

16. Саінчин С.О. Криміналістичне визначення способів вчинення вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини / С.О. Саінчин // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матеріали V-ї Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої XX-річчю Національної академії правових наук України, 1 листопада 2013 р., м. Запоріжжя. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2013. – С. 400–403.

17. Саінчин С.О. Криміналістичні проблеми призначення комплексної експертизи при розслідуванні дітовбивств / С.О. Саінчин // Кримінальний процесуальний кодекс України: перші проблеми та здобутки: матеріали круглого столу, 20 листопада 2013 р., м. Запоріжжя. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2013. – С. 88–90.

18. Саінчин С.О. Визначення елементів кримінально-правової та криміналістичної характеристики вбивства малолітньої дитини / С.О. Саінчин // Духовні засади сучасного правогенезису: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “IX Прибузькі юридичні читання”, 29–30 листопада 2013 р., м. Миколаїв. – Миколаїв: Відокремлений структурний підрозділ “Миколаївський інститут права Національного університету “Одеська юридична академія”, 2013. – С. 198–199.

АНОТАЦІЯ

Саїнчин С.О. Досудове розслідування умисного вбивства малолітньої дитини: організація та тактика. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2014.

Дисертація є монографічним дослідженням проблем організації та тактики досудового розслідування умисних вбивств малолітньої дитини, а також основних положень розслідування цих злочинів. На основі узагальнення чинного кримінального та кримінального процесуального законодавства України, матеріалів кримінальних проваджень, аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, слідчої та експертної практики, проведено аналіз сучасного стану наукової розробки теоретичних засад функціонування криміналістичної методики досудового провадження умисних вбивств малолітньої дитини. Проаналізовано поняття й визначено елементи кримінально-правової, криміналістичної характеристики вбивства малолітньої дитини.

Досліджено організацію та планування кримінального провадження. Визначено алгоритми розробки й проведення типових тактичних операцій; форми використання допомоги фахівців; сформульовано особливості призначення та проведення експертиз.

Удосконалено методи встановлення особи злочинця та визначено кореляційні зв'язки з особою потерпілого у справах про умисне вбивство малолітньої дитини. Сформульовано алгоритми розробки та проведення типових тактичних операцій. Подальшого розвитку набула розробка тактичних операцій, що буде сприяти швидкому й повному розкриттю вбивств дитини. Запропоновано структуру та зміст проведення тактичних операцій. Складено пропозиції стосовно більш ефективного застосування спеціальних знань під час кримінального провадження щодо умисного вбивства малолітньої дитини. Запропоновано власне визначення поняття комплексної експертизи.

Ключові слова: дітовбивство, криміналістична характеристика, організація та планування розслідування, слідчі ситуації, тактичні операції, спеціаліст, комплексна експертиза.

АННОТАЦИЯ

Саинчин С.А. Досудебное расследование умышленного убийства малолетнего ребенка: организация и тактика. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Классический приватный университет. – Запорожье, 2014.

Диссертация является монографическим исследованием и представляет собой комплексное научное исследование проблем расследования убийств детей в возрасте до 14 лет. В работе содержится ряд теоретических положений и практических рекомендаций, которые сформулированы с учетом механизма совершения преступления, практики расследования и содержат элементы научной новизны. Актуальность темы исследования обусловлена необходимостью дальнейшего развития и формирования новых подходов к проведению тактических операций, таких как: осмотр места происшествия, проведение допроса, обыск, организация и планирование расследования уголовного производства, выдвижение версии, назначение экспертизы.

Проведен анализ уголовно-правовой и криминалистической характеристики убийства детей в возрасте до 14 лет. Проанализированы элементы криминалистической характеристики умышленного убийства малолетнего, а именно место, время, обстановка совершения преступления, способы подготовки, совершения и сокрытия преступления, определена типичная следовая картина преступления.

Предложено авторское определение: анализа полученной информации с места происшествия для обоснования предположений, касающихся личности преступника; планирования, разработки и последствий выдвижения версий о личности преступника; особенностей проведения определенных тактических операций.

Установлены способы совершения убийств, которые разделены на способы подготовки, совершения и сокрытия убийства. Усовершенствована криминалистическая характеристика личности преступника и жертвы, а также определены их корреляционные связи.

Научно обоснованы положения по организации и планированию расследования преступления. Определены возможные типовые версии, типичные следственные ситуации и предложен алгоритм действий следователя для быстрого и эффективного расследования преступления. Обозначены алгоритмы разработки и проведения типичных тактических операций, формы использования помощи специалистов, сформулированы особенности назначения и проведения экспертиз.

Предложена структура и содержание проведения тактических операций. Составлены предложения по наиболее эффективному применению специальных знаний. Предложено собственное определение понятия комплексной экспертизы.

Ключевые слова: детоубийство, криминалистическая характеристика, организация и планирование расследования, следственные ситуации, тактические операции, специалист, комплексная экспертиза.

SUMMARY

Sainchin S. Pre-trial investigation of child intentional killing: the organization and tactics. – Manuscript.

Dissertation for the academic degree of the Candidate of Legal sciences in the speciality 12.00.09 – Criminal procedure and Criminalistics; Forensics operatively-search activity. – Classic Private University. – Zaporozhye, 2014.

The dissertation is a monographic research and is a comprehensive scientific study of children under the age of 14 years murders investigation problems. The work contains a number of theoretical positions and practical recommendations that are formulated and based on the mechanism of the crime investigation practice and have elements of scientific novelty. The actuality of research title is determined by the need of further development and the formation of new approaches to tactical operations, such as: crime scene inspection, interrogation, search, organization and planning of criminal proceedings investigation, version extension, the expertise appointment.

The analysis of the criminal law and criminal characteristics of children under 14 years murder is conducted. Elements of minor premeditated murder forensic characteristics, such as: time, place, crime situation, preparation, committing and concealing methods of the crime are analyzed, the typical crime picture is defined.

The author's definition of analyzing information from the scene, for the validity of the assumptions concerning the offender identity and the individual offender nominating versions consequences, planning versions and their development, especially of certain tactical operations is prompted.

Ways of murder's committing, which are divided into murder preparation, committing and concealing methods are specified. Offender and victim individual criminal characteristic is improved, their correlation contacts are determined.

Position of the organization and planning of a criminal investigation are scientifically argued. The possible versions, typical investigative situations, an algorithm of investigator actions for fast and effective crime investigation are determined. Algorithms of development and implementation of typical tactical operations, forms of specialists use are designated, examinations appointment and conduct are formulated.

The structure and the content of tactical operations are offered. Proposals for the most effective use of special knowledge are drawn up. Own definition of a comprehensive examination is given.

Key words: infanticide, forensic characteristic, organization and planning of the investigation, the investigative situation, tactical operations, specialist, complex examination.